

JOANNA BRZEZIŃSKA

ORCID: 0000-0002-5030-3363

Uniwersytet Wrocławski

TYPY ZMODYFIKOWANE PRZESTĘPSTW Z PERSPEKTYWY NOWELIZACJI KODEKSU KARNEGO Z LAT 2019 I 2022. WYBRANE ASPEKTY

Abstrakt: Celem niniejszego opracowania jest porównanie założeń dotyczących struktury typów zmodyfikowanych występujących w projektowanej przez ustawodawcę noweli do kodeksu karnego z 2019 roku z aktualnie procedowaną nowelizacją ustawy karnej z 2022 roku. W związku z tym przeanalizowano, jakie nowe odmiany zmodyfikowane mają pojawić się w kodeksie karnym, jakie zmiany w strukturze obowiązujących regulacji zamierza wprowadzić ustawodawca oraz jakie konsekwencje prawne w zakresie rozpiętości sankcji karnych typów zmodyfikowanych te przeobrażenia spowodują. Na podstawie przeprowadzonej analizy wykazano, że przemodelowanie na płaszczyźnie typów zmodyfikowanych będzie dotyczyć wyłącznie odmiany kwalifikowanej, co spowoduje rozszerzenie rozpiętości sankcji karnych w ujęciu progresywnym (*in plus*), a tym samym wzrost represyjności kodeksu karnego.

Słowa kluczowe: typy zmodyfikowane, nowelizacja kodeksu karnego, regulacje syntetyczne, regulacje kazuistyczne

UWAGI WPROWADZAJĄCE

Aktywność legislacyjna ustawodawcy, obejmująca tworzenie typów zmodyfikowanych przestępstw, przybierała w kolejnych kodyfikacjach karnych różny charakter. Formuł właściwych dla typizacji syntetycznej, która charakteryzowała konstrukcje normatywne występujące w kodeksie karnym z 1932 roku, nie zdołano przywrócić w ustawach karnych z 1969 ani tym bardziej z 1997 roku¹. Pewien

¹ J. Kochanowski, *Przestępstwa kwalifikowane przez następstwa w kodeksie karnym*, „Państwo i Prawo” 1972, nr 1, s. 62; W. Wolter, *Uwagi o znamionach wymagających ilościowej oceny w przepisach prawa karnego*, „Państwo i Prawo” 1976, nr 6, s. 33; T. Bojarski, *Typizacja przestępstw i zasada nullum crimen sine lege (wybrane zagadnienia)*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio G” 24, 1977, nr 8, s. 153; T. Bojarski, *Odmiany podstawowych typów przestępstw w polskim prawie karnym*, Warszawa 1982, s. 196 n.; T. Bojarski, *Kwalifikowane i uprzywilejowane typy przestępstw w nowym kodeksie karnym*, [w:] *U progu nowych kodyfikacji*

ustalony wzorzec tworzenia i budowania przejrzystych struktur normatywnych przestępstw został zniesiony. Z jednej strony w kolejnych kodeksach dodawano przepisy wyjątkowo złożone czy nadmiernie rozbudowane, a w konsekwencji niejasne i przysparzające problemów z prawidłową interpretacją. Z drugiej zaś im bardziej starano się zwalczać wskazaną tendencję, tym — jak można odnieść wrażenie — mocniej się ona utrwałała.

Rozważania dotyczące charakteru struktur normatywnych, w których penalizowane mogą być czyny zabronione o charakterze zmodyfikowanym, oscylują między określaniem zalet i wad towarzyszących rozwiązaniom syntetycznym bądź kazuistycznym². W przypadku tych pierwszych klarowność formuł wraz z łatwością odtworzenia i ujęcia ich znamion zdecydowanie przewyższa konstrukcje atypowo szerokie zakresowo oraz nieprecyzyjne. Jeśli przyjąć, że między wskazanymi rozwiązaniami (syntetycznymi i kazuistycznymi) występuje pewna równowaga, uzasadnione będzie ich współwystępowanie; rzecz jednak w tym, że aktualnie dość żywe pozostaje zdominowanie konstrukcji typów zmodyfikowanych nie do końca jasnymi rozwiązaniami legislacyjnymi, zważywszy na układ towarzyszących im znamion.

W niniejszym opracowaniu zdecydowano się porównać dwie ustawy nowelizujące kodeks karny: z czerwca 2019 roku, której założenia nie zostały wprowadzone w życie, oraz kolejną — z lipca 2022 roku, w odniesieniu do której trwają jeszcze prace legislacyjne. Celem wskazanego zestawienia było ustalenie tendencji dotyczących penalizacji (postulowanej przez projektodawcę w 2019 oraz prowadzonej w 2022 roku) typów zmodyfikowanych przestępstw z perspektywy charakteru stosowanych wobec nich rozwiązań legislacyjnych, a zwłaszcza wykazanie, czy przeważają wśród nich konstrukcje syntetyczne, czy też kazuistyczne, a także w jakim kierunku zmierza kryminalizacja typów zmodyfikowanych w kodeksie karnym. Czy zatem postulowane przez ustawodawcę zmiany obejmują w jednakowym stopniu rozwarstwienie typów podstawowych w kierunku degresywnym (typy uprzywilejowane), jak również progresywnym (typy kwalifikowane)?

karnych. *Księga pamiątkowa ofiarowana Profesorowi Leonowi Tyszkiewiczowi*, red. O. Górniok, Katowice 1999, s. 28 n.; T. Bojarski, *Z problematyki przestępstw kwalifikowanych (zasady i kryminalnopolityczne racje tworzenia przestępstw kwalifikowanych)*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio G” 37, 1990, nr 2, s. 11 n.; W. Patryas, *Definiowanie pojęć prawnych*, Poznań 1997, s. 116–119; J. Brzezińska, *Struktura zmodyfikowanych typów przestępstw. Analiza teoretyczna*, Warszawa 2020, s. 565 n.

² P. Bachmat, *Typy sprzedajności i przekupstwa kwalifikowane znamię naruszenia przepisów prawa (art. 228 § 3 k.k. i art. 229 § 3 k.k.)*, Warszawa 2014, s. 3.

1. TYPY ZMODYFIKOWANE W NOWELIZACJI DO KODEKSU KARNEGO Z 13 CZERWCA 2019 ROKU

W noweli z czerwca 2019 roku ustawodawca uznał za konieczne przemodelowanie struktur przestępstw zmodyfikowanych, usytuowanych w następujących rozdziałach kodeksu karnego³: XIX (przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu — art. 155 k.k.), XXV (przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności — art. 197 i art. 200 k.k.), XXIX (przestępstwa przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego — art. 228 § 5a, art. 229 § 4a k.k.), XXXV (przestępstwa przeciwko mieniu — art. 278a wraz z art. 115 § 9, art. 279a, art. 294 § 3 i 4 k.k.), XXXVI (przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu — art. 306a k.k.). Wstępne spojrzenie na wyodrębnione konstrukcje normatywne może implikować nieco nieuzasadnioną refleksję, że ich katalog nie był nadmiernie rozbudowany. Tymczasem należy zaznaczyć, że niemal każdy z powołanych przepisów zawierał w swojej strukturze od kilku do niekiedy kilkunastu znamion modyfikujących.

Przewidywano, że projektowaną nowelą zostaną wprowadzone nowe typy zmodyfikowane, ponadto niektóre z nich ulegną przekształceniu bądź przywrócone zostaną rozwiązania normatywne, które znane były w poprzednich kodeksach karnych (na przykład przestępstwo kradzieży szczególnie zuchwałe)⁴.

Analizując charakter postulowanych przez ustawodawcę przeobrażeń normatywnych w tej noweli, należy zdecydowanie podkreślić, że aktualizowały się one wyłącznie na jednej płaszczyźnie — modyfikacji progresywnej, obejmowały bowiem jedynie typy kwalifikowane (zarówno przez okoliczności, jak i następstwa). Wśród wskazanych regulacji pojawiał się niestety trend, aby utrzymywać konstrukcje kazuistyczne o rozbudowanej strukturze normatywnej, których przejrzystość pozostawała poważnie zaburzona. Niewątpliwie najbardziej jaskrawym przejawem dążenia przez ustawodawcę do wprowadzenia regulacji o charakterze kazuistycznym był art. 200 k.k., penalizujący przestępstwo seksualnego wykorzystania małoletniego, mający liczyć aż osiem paragrafów⁵. Dotychczasowy kształt

³ J. Giezek *et al.*, *Opinia na temat projektu zmian przepisów kodeksu karnego (uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 maja 2019 roku) [dokument elektroniczny]*, Wrocław 2019, <https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Opinia%20Katedry%20Prawa%20Karnego%20Materialnego%20WPAE%20UWr%20do%20nowelizacji%20kodeksu%20karnego.pdf> (dostęp: 10.11.2022); J. Brzezińska, *Struktura zmodyfikowanych typów przestępstw...*, s. 594 n.

⁴ J. Brzezińska, *Struktura zmodyfikowanych typów przestępstw...*, s. 595 n.

⁵ Art. 200 k.k. miał otrzymać brzmienie: „Art. 200. § 1. Kto obcuje płciowo z małoletnim poniżej lat 15 lub doprowadza takiego małoletniego do obcowania płciowego, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 15. § 2. Jeżeli czyn określony w § 1 dotyczy małoletniego poniżej lat 7, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 3 do 20. § 3. Kto dopuszcza się wobec małoletniego poniżej lat 15 innej czynności seksualnej lub doprowadza go do poddania się takiej czynności albo do jej wykonania, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12. § 4. Jeżeli czyn określony w § 3 dotyczy małoletniego poniżej lat 7, sprawca podlega karze pozbawienia wol-

analizowanego przepisu miał zostać przemodelowany poprzez wkomponowanie w jego strukturę odrębnych przestępstw zmodyfikowanych, którym miały towarzyszyć cztery odrębne zakresy ustawowego zagrożenia karą (od 1 miesiąca do 3 lat pozbawienia wolności, od 2 do 12 lat pozbawienia wolności, od 2 do 15 lat pozbawienia wolności oraz od 3 do 20 lat pozbawienia wolności).

Podobne do wskazanego rozwiązanie normatywne zaproponowano w konstrukcji art. 197 k.k., penalizującego przestępstwo zgwałcenia, który również przewidywał rozwarstwienie w kierunku progresywnym poprzez wkomponowanie kilku nowych znamion zmodyfikowanych⁶. W § 3 analizowanego czynu zabronionego pojawił się „nowy” zestaw znamion kwalifikujących, uwzględniający sposób działania sprawcy (art. 197 § 3 pkt 3 i 5 k.k.) oraz szczególny status ofiary (art. 197 § 3 pkt 4 k.k.). Natomiast dalsze przekształcenia typologiczne o charakterze kwalifikującym przewidywano w art. 197 § 3a i 3b, kiedy czyn miał zostać popełniony na szkodę małoletniego (uwzględniano w analizowanych przypadkach: szczególny status ofiary — § 3a oraz relację, w jakiej pozostaje ona ze sprawcą — § 3b).

ności od lat 2 do 15. § 5. Kto małoletniemu poniżej lat 15 prezentuje treści pornograficzne lub udostępni mu przedmioty mające taki charakter albo rozpowszechnia treści pornograficzne w sposób umożliwiający takiemu małoletniemu zapoznanie się z nimi, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3. § 6. Karze określonej w § 5 podlega, kto w celu swojego zaspokojenia seksualnego lub zaspokojenia seksualnego innej osoby prezentuje małoletniemu poniżej lat 15 wykonanie czynności seksualnej. § 7. Karze określonej w § 5 podlega, kto prowadzi reklamę lub promocję działalności polegającej na rozpowszechnianiu treści pornograficznych w sposób umożliwiający zapoznanie się z nimi małoletniemu poniżej lat 15. § 8. Skazując sprawcę, który popełnił przestępstwo określone w § 1–6 wobec małoletniego, który w chwili czynu pozostawał w stosunku zależności od sprawcy, w szczególności pod jego pieczę, lub z wykorzystaniem krytycznego położenia małoletniego, sąd orzeka karę pozbawienia wolności przewidzianą za przypisane sprawcy przestępstwo w wysokości od dolnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę” — ustawa z dnia 13 czerwca 2019 roku o zmianie ustawy — Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, https://orka.sejm.gov.pl/proc8.nsf/ustawy/3451_u.htm (dostęp: 10.11.2022).

⁶ Art. 197 k.k. miał otrzymać brzmienie: „Art. 197 § 1. Kto przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem doprowadza inną osobę do obcowania płciowego, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 15. [...] § 3. Jeżeli sprawca dopuszcza się zgwałcenia: 1) wspólnie z inną osobą, 2) wobec wstępnego, zstępnego, przysposobionego, przysposabiającego, brata lub siostry, 3) posługując się bronią palną, nożem lub innym podobnie niebezpiecznym przedmiotem lub środkiem obezwładniającym albo działając w inny sposób bezpośrednio zagrażający życiu, 4) wobec kobiety ciężarnej, 5) utrwalając obraz lub dźwięk z przebiegu czynu, podlega karze pozbawienia wolności od lat 3 do 20. § 3a. Jeżeli sprawca dopuszcza się zgwałcenia wobec małoletniego poniżej lat 15, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5. § 3b. Jeżeli czyn określony w § 3a został popełniony na szkodę małoletniego, który w chwili czynu pozostawał w stosunku zależności od sprawcy, w szczególności pod jego pieczę, lub z wykorzystaniem krytycznego położenia małoletniego, sprawca podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 8. § 4. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1–3b działa ze szczególnym okrucieństwem lub następstwem tego czynu jest ciężki uszczerbek na zdrowiu, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 10. § 5. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1–4 jest śmierć człowieka, sprawca podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 10 albo karze dożywotniego pozbawienia wolności” — *ibidem*.

Ustawodawca przewidywał także wprowadzenie do konstrukcji art. 197 k.k. typu kwalifikowanego przez następstwo (§ 5), który miał determinować zaostrezenie odpowiedzialności karnej wobec sprawcy, jeśli doszłoby do zaktualizowania się skutku w postaci śmierci ofiary w następstwie czynów typizowanych w art. 197 § 1–4 k.k.

W projekcie zmian do kodeksu karnego z 2019 roku ustawodawca zwrócił także uwagę na konieczność rozszerzenia katalogu typów kwalifikowanych przestępstwa kradzieży, uznając za zasadne ponowne wprowadzenie — kontrowersyjnego już w okresie obowiązywania kodeksu karnego z 1969 roku — przestępstwa kradzieży szczególnie zuchwałej (art. 278a k.k.)⁷. Spośród wielu zastrzeżeń, które mogły zostać podniesione wobec projektowanej regulacji, uwagę należy zwrócić między innymi na posługiwanie się w jego strukturze znamionami nieostrymi oraz ocennymi (na przykład „postawa wyzywająca lub lekceważąca sprawcy”), które przewidywano w definicji analizowanego typu czynu zabronionego (art. 115 § 9 k.k.)⁸, co niewątpliwie mogło implikować trudności w precyzyjnej interpretacji przepisu. Nie sposób nie zgodzić się w tym zakresie z poglądem wyrażonym przez Sąd Najwyższy, który zauważył, że:

Przywołana definicja daleka jest od doskonałości, o czym może świadczyć fakt, że wszystkie kradzieże w Polsce, zarówno te będące wykroczeniami, jak i występkami, mogą na jej podstawie być kwalifikowane jako tzw. kradzież szczególnie zuchwała. Otóż jedną z autonomicznych przesłanek kwalifikujących zachowanie przestępne jako tzw. kradzież szczególnie zuchwałą jest to, że sprawca swoim zachowaniem wykazuje postawę lekceważącą wobec posiadacza rzeczy. Wydaje się, że każdy sprawca, który dokonuje kradzieży, wykazuje postawę lekceważącą wobec posiadacza rzeczy, ergo każdy może zostać uznany za sprawcę wskazanej kradzieży⁹.

Innym problemem, jaki dotyczył projektowanego typu zmodyfikowanego kradzieży, pozostawała rozpiętość ustawowa kary przewidywanej w art. 278a k.k., która kształtowała się w przedziale od 6 miesięcy do lat 8 pozbawienia wolności. Uczyniono zatem z kradzieży szczególnie zuchwałej, mającej być instrumentem walki z drobną przestępczością, nadmiernie represyjny typ czynu zabronionego, dodatkowo nie przewidując jej odmiany uprzywilejowanej w postaci „wypadku mniejszej wagi”. Jeśli wziąć pod uwagę, że kradzież szczególnie zuchwała miała funkcjonować w kodeksie karnym między typem podstawowym a kwalifikowa-

⁷ Art. 278a k.k. miał otrzymać brzmienie: „Art. 278a. § 1. Kto dopuszcza się kradzieży szczególnie zuchwałej, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8” — *ibidem*.

⁸ Art. 115 § 9a k.k. miał otrzymać brzmienie: „Art. 115 § 9a. Kradzieżą szczególnie zuchwałą jest: 1) kradzież, której sprawca swoim zachowaniem wykazuje postawę lekceważącą lub wyzywającą wobec posiadacza rzeczy lub innych osób lub używa przemocy innego rodzaju niż przemoc wobec osoby, w celu zawładnięcia mieniem; 2) kradzież mienia ruchomego znajdującego się bezpośrednio na osobie lub w noszonym przez nią w czasie czynu ubraniu albo przenoszonych przez tę osobę lub znajdującego się w przenoszonych przez tę osobę przedmiotach” — *ibidem*.

⁹ Opinia Sądu Najwyższego do projektu zmian prawa karnego 26 kwietnia 2019 roku, <https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Uwagi%20Sądu%20Najwyższego%20do%20projektu%20zmian%20prawa%20karnego%2026%20kwietnia%202019.pdf> (dostęp: 10.11.2022).

nym kradzieży z włamaniem (art. 278 oraz art. 279 k.k.), wówczas nieadekwatna i zbyt wysoka wobec stopnia jej społecznej szkodliwości wydawała się przewidziana w przepisie sankcja (dla porównania warto dodać, że za kradzież z włamaniem przewidywano karę pozbawienia wolności od 1 roku do lat 10), która dodatkowo nie mogła ulegać uelastycznieniu po pozbawieniu analizowanego czynu zabronionego typu degresywnego (wypadku mniejszej wagi). W uzasadnieniu podkreślano, że celem wprowadzenia przedmiotowej regulacji do kodeksu karnego jest wyeliminowanie rozbieżności interpretacyjnych oraz zagwarantowanie w ustawie przejrzystego układu znamion tego typu czynu zabronionego, wydaje się jednak, że choćby w kontekście już wskazanych zasadniczych zastrzeżeń merytorycznych zakładanego postulatu nie udało się zrealizować.

Za stosowne ustawodawca uznał na kanwie noweli czerwcowej wyodrębnienie w strukturze art. 228 i 229 k.k. dwóch nowych typów kwalifikowanych (odpowiednio art. 228 § 5a i art. 229 § 4a k.k.), penalizujących łapownictwo w zakresie korzyści majątkowej o wielkiej wartości (to jest 1 miliona złotych — art. 115 § 6 k.k.) z zastosowaniem sankcji w przedziale od 3 do 20 lat pozbawienia wolności. Wskazana sankcja karna determinowała uczynienie z analizowanych przestępstw zbrodni, co było istotną zmianą wobec zagrożenia ustawowego przewidzianego za korupcję korzyści majątkowej znacznej wartości — art. 228 § 5 oraz art. 229 § 4 k.k. — wynoszącego według projektu odpowiednio od 2 do 15 lat pozbawienia wolności.

Aspekt ochrony praw majątkowych podmiotów posiadających znaczny majątek był jednym z filarów noweli kodeksu karnego z 2019 roku. Następstwem wskazanego założenia stała się penalizacja przestępstw godzących w mienie o wartości od 5 do 10 milionów złotych (art. 294 § 3 k.k. — kara w przedziale od 3 do 20 lat¹⁰) oraz w mienie, którego wartość przekraczała 10 milionów złotych (art. 294 § 3 k.k. — kara w przedziale od 5 do 25 lat¹¹). Tendencja ta swoją kontynuację zachowała w uprzywilejowanym traktowaniu podmiotów, które dysponowały rozbudowanymi aktywami (na przykład banki czy inne instytucje o charakterze finansowym) oraz analogicznych zmianach, jakie zostały przewidziane w rozdziale XXXVI kodeksu karnego (art. 306b § 1 i § 2 k.k. według projektu ustawy). Jak zaznaczono w uzasadnieniu, wprowadzenie do kodeksu

¹⁰ Art. 294 § 3 k.k. miał otrzymać brzmienie: „Kto dopuszcza się przestępstwa określonego w art. 278 § 1, 2 lub 5, art. 278a § 1, art. 279 § 1, art. 279a § 1, art. 280 § 1, art. 281, art. 282, art. 284 § 1 lub 2, art. 285 § 1, art. 286 § 1 lub 2, art. 287 § 1, art. 288 § 1 lub 3, art. 290 § 1 lub w art. 291 § 1 w stosunku do mienia o wartości większej niż pięciokrotność kwoty określającej mienie wielkiej wartości, podlega karze pozbawienia wolności od lat 3 do 20” — ustawa z dnia 13 czerwca 2019 roku...

¹¹ Art. 294 § 4 k.k. miał otrzymać brzmienie: „Kto dopuszcza się przestępstwa określonego w art. 278 § 1, 2 lub 5, art. 278a § 1, art. 279 § 1, art. 279a § 1, art. 280, art. 281, art. 282, art. 284 § 1 lub 2, art. 285 § 1, art. 286 § 1 lub 2, art. 287 § 1, art. 288 § 1 lub 3, art. 290 § 1 lub w art. 291 § 1 w stosunku do mienia o wartości większej niż dziesięciokrotność kwoty określającej mienie wielkiej wartości, podlega karze pozbawienia wolności od lat 5 do 25” — *ibidem*.

karnego art. 306b wynikało z tych samych przesłanek, które były brane pod uwagę w odniesieniu do przestępstw przeciwko mieniu typizowanych w art. 294 k.k. o § 3 i 4. Uznano bowiem, że w odniesieniu do przestępstw gospodarczych konieczne jest penalizowanie tych z nich, które powodują naruszenie mienia, w zależności od wartości przedmiotu przestępstwa. Do rozdziału XXXVI kodeksu karnego miał zatem zostać wprowadzony art. 306b k.k., który w § 1 i 2 penalizował typy kwalifikowane. Ustawodawca, zwracając uwagę na wysoki stopień szkodliwości społecznej i klasyfikację wskazanych typów zmodyfikowanych, uznał, że powinny one stanowić zbrodnie z zagrożeniami odpowiednio w przedziale od 3 do 20 lat pozbawienia wolności oraz od 5 do 25 lat pozbawienia wolności¹².

Postulowane zmiany, które ustawodawca projektował w noweli czerwcowej z 2019 roku, nie zostały jednak wprowadzone do kodeksu karnego, zważywszy na to, że 28 czerwca 2019 roku prezydent, działając na podstawie art. 122 ust. 3 Konstytucji, skierował w trybie kontroli przewencyjnej ustawę z dnia 13 czerwca 2019 roku o zmianie ustawy — Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw do Trybunału Konstytucyjnego, który z kolei 14 lipca 2020 roku orzekł, że pozostaje ona niezgodna z art. 7 w zw. z art. 112 oraz art. 119 ust. 1 Konstytucji¹³.

2. TYPY ZMODYFIKOWANE W NOWELIZACJI DO KODEKSU KARNEGO Z 7 LIPCA 2022 ROKU

W nowelizacji do kodeksu karnego z lipca 2022 roku zaplanowano, że zmiany dotyczące konstrukcji typów zmodyfikowanych obejmą następujące rozdziały kodeksu: XXV (przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności — art. 197 i art. 200 k.k.), XXIX (przestępstwa przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego — art. 228 § 5a oraz art. 229 § 4a k.k.), XXXV (przestępstwa przeciwko mieniu — modyfikacja usytuowania art. 278a k.k. w strukturze art. 278, art. 294 § 3 i 4 k.k.), XXXVI (przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu — art. 306b k.k.)¹⁴. Zestawiając zaproponowane przez ustawodawcę modyfikacje normatywne dotyczące typów zmodyfikowanych przestępstw w noweli do kodeksu karnego z 2022 roku z projektowanymi we wcześ-

¹² Uzasadnienie Rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy — Kodeks karny i niektórych innych ustaw (druk nr 2024), <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/2851BC6F8739C593C12587F10042EF6E/%24File/2024.pdf> (dostęp: 10.11.2022).

¹³ Wyrok TK z dnia 14 lipca 2020 roku, sygn. Kp 1/19, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20200000647/O/M20200647.pdf> (dostęp: 10.11.2022).

¹⁴ Ustawa z dnia 7 lipca 2022 roku o zmianie ustawy — Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, https://orka.sejm.gov.pl/proc9.nsf/ustawy/2024_u.htm?TSPD_101_R0=08a02c1a15ab20008dfa5c3321385887562a316d3def44b9021fe728dd858aa041427badbcf46fbb0871178bfc143000e40125ba29d9ade015e0f409a8234e3d25ce9788e4dd0c6acdb6f4980378eb1d39f6781d0fbec642366a-d7a206a5ad72 (dostęp: 10.11.2022).

niejszej nowelizacji (z czerwca 2019 roku), można odnieść wrażenie niemal dokładnego (z pewnymi wyjątkami) powielenia zmian, które były już przedmiotem analizy w doktrynie prawa karnego. Wobec powrotu do koncepcji normatywnych, które trzy lata temu stanowiły pole pogłębionej dyskusji naukowej, a które przecież nie znalazły odzwierciedlenia w strukturze ustawy karnej, zasadne pozostaje odniesienie się do postulowanych aktualnie propozycji projektodawcy.

Należy zaznaczyć, że w uwagach wprowadzających do uzasadnienia projektu noweli z 2022 roku wskazano, iż jej cel definiuje „potrzeba wzmocnienia ochrony prawnokarnej w zakresie czynów godzących w tak fundamentalne dobra prawne jak: życie i zdrowie człowieka, wolność, wolność seksualna i własność”¹⁵, a ponadto

wzmocnienie ochrony prawnokarnej przed najcięższymi kategoriami przestępstw przez zaostrzenie odpowiedzialności karnej za: 1) najpoważniejsze przestępstwa przeciwko wolności seksualnej, w szczególności na szkodę małoletnich, 2) przestępstwa drogowe popełniane w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego, 3) przestępstwa popełniane w ramach zorganizowanych grup przestępczych. Dla realizacji tych celów niezbędne jest odpowiednie ukształtowanie rodzaju i wysokości sankcji karnej grożącej za dany typ przestępstwa, uwzględniając potrzebę surowej represji wobec sprawców czynów o wysokim stopniu karygodności, ale w sposób, który nie przekracza stopnia społecznej szkodliwości czynu oraz winy sprawcy¹⁶.

W uzasadnieniu zwrócono także uwagę, że założeniem ustawodawcy jest podwyższenie ustawowych zagrożeń karnych za najpoważniejsze przestępstwa, choć zasadnicza większość z nich dotyczy propozycji przemodelowania (*in plus*) wyłącznie górnej granicy ustawowego zagrożenia.

Niestety należy wyraźnie zaznaczyć, że nowela z 2022 roku kontynuuje negatywny trend legislacyjny, zapoczątkowany przez ustawodawcę w 2019 roku, który wyrażał się we wprowadzeniu modyfikacji normatywnych odmian zmodyfikowanych wyłącznie w ujęciu progresywnym, a zatem poprzez wkomponowanie nowych lub przeobrażenie istniejących typów kwalifikowanych. Tym samym projektowane zmiany na płaszczyźnie analizowanej kategorii przestępstw, które pojawiają się w noweli lipcowej, oznaczają utrwalanie negatywnej optyki rozszerzania w części szczególnej kodeksu karnego struktur normatywnych o charakterze rozbudowanym, a zatem rozwiązań legislacyjnych wysoce kazuistycznych. Analogicznie do noweli z 2019 roku również w akcie normatywnym z lipca 2022 roku utrwały się one zwłaszcza w przypadku dwóch przestępstw: zgwałcenia (art. 197 k.k.) oraz seksualnego wykorzystania małoletniego (art. 200 k.k.).

Ustawodawca proponuje bowiem, aby do struktury art. 197 k.k. wprowadzić kilka nowych typów kwalifikowanych przestępstwa zgwałcenia¹⁷. Projektowane rozszerzenie dotyczy art. 197 § 3 k.k. i obejmuje sposób zachowania sprawcy

¹⁵ Uzasadnienie Rządowego projektu ustawy...

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ „W art. 197 [...] w § 3:
— uchyła się pkt 2,

(art. 197 § 3 pkt 4 i 6) oraz status ofiary zgwałcenia (kobieta ciężarna — art. 197 § 3 pkt 5 k.k.). Szczególnie intrygujący pozostaje jednak § 4 przepisu, w którym przewidziano wprowadzenie aż trzech typów zmodyfikowanych o charakterze kwalifikowanym, przy czym pierwszy z nich uwzględnia ponownie wyjątkowy status ofiary (małoletni poniżej 15. roku życia), kolejny dotyczy sposobu działania sprawcy, który identyfikowany jest poprzez znamię nieostre (szczególne okrucieństwo w odniesieniu do art. 197 § 1–3 k.k.), ostatni zaś wskazuje na konstrukcję typu kwalifikowanego przez następstwo (w postaci ciężkiego uszczerbku na zdrowiu), w tym przypadku nie wskazano jednak, do jakiego czynu antecedentnego odnosi się owo następstwo. W strukturze analizowanego przepisu przewidziano także wprowadzenie innego typu kwalifikowanego przez następstwo (art. 197 § 5 k.k.), który implikuje zaostrenie odpowiedzialności karnej wobec sprawcy, jeżeli aktualizując swoim zachowaniem jeden z typów penalizowanych w art. 197 § 1–4 k.k., spowoduje on skutek w postaci śmierci ofiary.

Innym przykładem utrwalenia tendencji do rozszerzania zakresu przepisów penalizujących typy zmodyfikowane w kierunku ich nieuzasadnionej kazuistyki pozostaje struktura art. 200 k.k. Należy podkreślić, że obecnie przestępstwo seksualnego wykorzystania małoletniego pozostaje poważnie rozbudowane¹⁸. Warto jednak zaznaczyć, że postulowane w noweli z czerwca 2019 roku wprowadzenie do art. 200 k.k. kilkunastu nowych znamion kwalifikujących nie doczekało się kontynuacji w aktualnej ustawie nowelizującej kodeks karny, w której zaproponowano rozszerzenie przepisu tylko o jeden paragraf (§ 6 k.k.), mający zawierać trzy znamiona kwalifikujące, mogące znaleźć zastosowanie w odniesieniu do art. 200 § 1, 3 lub 4 k.k.

— dodaje się pkt 4–6 w brzmieniu: 4) posługując się bronią palną, nożem lub innym podobnie niebezpiecznym przedmiotem lub środkiem obezwładniającym albo działając w inny sposób bezpośrednio zagrażający życiu, 5) wobec kobiety ciężarnej, 6) utralając obraz lub dźwięk z przebiegu czynu,

— wyrazy »na czas nie krótszy od lat 3« zastępuje się wyrazami »od lat 3 do 20«,

— § 4 otrzymuje brzmienie: »§4. Jeżeli sprawca dopuszcza się zgwałcenia wobec małoletniego poniżej lat 15 lub sprawca czynu określonego w § 1–3 działa ze szczególnym okrucieństwem lub następstwem tego czynu jest ciężki uszczerbek na zdrowiu, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze dożywotniego pozbawienia wolności«,

— dodaje się § 5 w brzmieniu: »§ 5. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1–4 jest śmierć człowieka, sprawca podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 8 albo karze dożywotniego pozbawienia wolności« — ustawa z dnia 7 lipca 2022 roku o zmianie ustawy...

¹⁸ W art. 200 k.k.: „a) w § 1 wyrazy »od lat 2 do 12« zastępuje się wyrazami »od lat 2 do 15«, b) dodaje się § 6 w brzmieniu: »§ 6. Skazując sprawcę, który popełnił przestępstwo określone w § 1, 3 lub 4 wobec małoletniego poniżej lat 15, który w chwili czynu pozostawał w stosunku zależności od sprawcy, w szczególności pod jego pieczę, lub z wykorzystaniem krytycznego położenia małoletniego poniżej lat 15, sąd orzeka karę pozbawienia wolności przewidzianą za przypisane sprawcy przestępstwo w wysokości od dolnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę« — *ibidem*.

W trakcie analizy konstrukcji typów zmodyfikowanych warto powrócić do art. 278a k.k., penalizującego kradzież szczególnie zuchwałą. Ten typ kwalifikowany nie został wprowadzony do kodeksu karnego na kanwie noweli z 2019 roku, prowokując wówczas pytanie o sens wkomponowania do katalogu przestępstw przeciwko mieniu odmiany zmodyfikowanej, która implikowała pogłębione spory normatywne (w kodeksie karnym z 1969 roku). Wskazane przestępstwo zostało jednak wkomponowane do rozdziału XXXV kodeksu karnego ustawą z dnia 19 czerwca 2020 roku o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz.U. poz. 1086).

Tymczasem po dwóch latach od pojawienia się w kodeksie karnym art. 278a oraz towarzyszącej mu definicji kradzieży szczególnie zuchwałej (art. 115 § 9a k.k.) ustawodawca w noweli lipcowej z 2022 roku postanowił wprowadzić pewne zmiany w jego funkcjonowaniu. Pierwsza z nich dotyczy usytuowania wskazanego typu kwalifikowanego kradzieży, który miałby podlegać penalizacji już nie w odrębnym artykule (aktualnie art. 278a k.k.), lecz w osobnym paragrafie (§ 3) art. 278 k.k.¹⁹, a zatem w przepisie typizującym przestępstwo kradzieży. Inną zmianą postulowaną przez ustawodawcę jest wprowadzenie do art. 115 § 9a pkt 1 i 2 k.k.²⁰ uściślenia terminologicznego, które ma dotyczyć kradzieży rzeczy ruchomej, a nie jak dotychczas wyłącznie rzeczy, mienia (art. 115 § 9a pkt 1 k.k.) lub mienia ruchomego (art. 115 § 9a pkt 2 k.k.). Niestety ustawodawca nadal nie wziął pod uwagę możliwości penalizacji kradzieży szczególnej w charakterze wypadku mniejszej wagi. Należy odnotować brak w tym zakresie stosownej dyspozycji w art. 283 k.k.

W noweli lipcowej do kodeksu karnego, analogicznie do propozycji zawartej w nowelizacji z czerwca 2019 roku, wyodrębniono w strukturze art. 228 i 229 k.k. dwa nowe typy kwalifikowane (odpowiednio art. 228 § 5a²¹ i art. 229 § 4a k.k.²²), penalizujące łapownictwo w zakresie korzyści majątkowej o wielkiej wartości,

¹⁹ W art. 278 k.k. „po § 3 dodaje się § 3a w brzmieniu: »§ 3a. Kto dopuszcza się kradzieży szczególnie zuchwałej, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8«” — *ibidem*.

²⁰ Art. 115 § 9a k.k. ma otrzymać brzmienie „Kradzież szczególnie zuchwałą jest: 1) kradzież, której sprawca swoim zachowaniem wykazuje postawę lekceważącą lub wyzywającą wobec posiadacza rzeczy ruchomej lub innych osób lub używa przemocy innego rodzaju niż przemoc wobec osoby w celu zawładnięcia tą rzeczą; 2) kradzież rzeczy ruchomej znajdującej się bezpośrednio na osobie lub w noszonym przez nią ubraniu albo przenoszonej lub przemieszczanej przez tę osobę w warunkach bezpośredniego kontaktu lub znajdującej się w przedmiotach przenoszonych lub przemieszczanych w takich warunkach” — *ibidem*.

²¹ W art. 228 k.k. po § 5 dodaje się § 5a w brzmieniu: „Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, przyjmuje korzyść majątkową wielkiej wartości albo jej obietnicę, podlega karze pozbawienia wolności od lat 3 do 20” — *ibidem*.

²² W art. 229 k.k. po § 4 dodaje się § 4a w brzmieniu: „Kto osobie pełniącej funkcję publiczną, w związku z pełnieniem tej funkcji, udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej wielkiej wartości, podlega karze pozbawienia wolności od lat 3 do 20” — *ibidem*.

z których uczyniono zbrodnie, zagrożone karą od 3 do 20 lat pozbawienia wolności. Warto jednak zaznaczyć, że jeśli przykładowo osoba pełniąca funkcję publiczną przyjmie korzyść majątkową „jedynie” znacznej wartości, wówczas przestępstwo to ma pozostać występkiem, choć zmieni się *in plus* wysokość górnej granicy jego ustawowego zagrożenia (dotychczas w art. 228 § 5 oraz art. 229 § 4 k.k. przewidywano karę od 2 do 12 lat pozbawienia wolności, aktualnie ma się ona kształtować w przedziale od 2 do 15 lat pozbawienia wolności)²³.

Kwestia wzmocnienia oraz rozszerzenia ochrony praw majątkowych podmiotów, które dysponują znacznymi aktywami, została utrwalona w założeniach ustawy nowelizującej z lipca 2022 roku. Tym samym doszło do przeniesienia z wcześniejszej nowelizacji konstrukcji przestępstw, które godzą w mienie o wartości od 5 do 10 milionów złotych (obecnie w art. 294 § 3 k.k. kara w przedziale od 3 do 20 lat²⁴) oraz w mienie o wartości przekraczającej 10 milionów złotych (art. 294 § 3 k.k. — kara w przedziale od 5 do 25 lat²⁵). Wskazane typy zmodyfikowane mają być uznawane za zbrodnie²⁶. Kontynuację dążenia do objęcia szczególną ochroną tych podmiotów, które podejmują oraz prowadzą działalność finansową, dysponując zaawansowanymi aktywami, można dostrzec w zmianach, jakie zostały przewidziane w rozdziale XXXVI kodeksu karnego (art. 306b § 1 i 2 k.k.). Jak wynika z uzasadnienia:

Propozycja dodania do Kodeksu karnego art. 306b²⁷ podyktowana jest analogicznymi względami co w odniesieniu do przestępstw przeciwko mieniu (uzupełnienie art. 294 § 3 i 4 k.k.). Również na gruncie przestępstw gospodarczych konieczne jest dokonanie stratyfikacji i dalsze wy-

²³ J. Giezek, D. Gruszecka, K. Lipiński, *Opinia na temat ustawy z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy — Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw*, <https://www.senat.gov.pl/gfx/senat/pl/senatekspertyzy/6468/plik/oe-412.pdf> (dostęp: 10.11.2022).

²⁴ W art. 294 k.k. dodaje się § 3 w brzmieniu: „Kto dopuszcza się przestępstwa określonego w art. 278 § 1, 1a, 2, 3a lub 5, art. 279 § 1, art. 280 § 1, art. 281, art. 282, art. 284 § 1 lub 2, art. 285 § 1, art. 286 § 1 lub 2, art. 287 § 1, art. 288 § 1 lub 3, art. 290 § 1 lub w art. 291 § 1 w stosunku do mienia o wartości większej niż pięciokrotność kwoty określającej mienie wielkiej wartości, podlega karze pozbawienia wolności od lat 3 do 20” — ustawa z dnia 7 lipca 2022 roku o zmianie ustawy...

²⁵ W art. 294 k.k. dodaje się § 4 w brzmieniu: „Kto dopuszcza się przestępstwa określonego w art. 278 § 1, 1a, 2, 3a lub 5, art. 279 § 1, art. 280, art. 281, art. 282, art. 284 § 1 lub 2, art. 285 § 1, art. 286 § 1 lub 2, art. 287 § 1, art. 288 § 1 lub 3, art. 290 § 1 lub w art. 291 § 1 w stosunku do mienia o wartości większej niż dziesięciokrotność kwoty określającej mienie wielkiej wartości, podlega karze pozbawienia wolności od lat 5 do 25” — *ibidem*.

²⁶ Szerzej o kwestiach rażących nieprawidłowości, które wiążą się z przemodelowaniem konstrukcji wybranych przestępstw gospodarczych, wypowiadają się Jacek Giezek, Dagmara Gruszecka oraz Konrad Lipiński w *Opinii na temat ustawy z dnia 7 lipca 2022 roku...*

²⁷ Po art. 306a dodaje się „Art. 306b. § 1. Kto dopuszcza się przestępstwa określonego w art. 296 § 1 lub 2, art. 296a § 1 lub 4, art. 299 § 1, 2, 5 lub 6 lub w art. 303 § 1 w stosunku do mienia o wartości większej niż pięciokrotność kwoty określającej mienie wielkiej wartości lub powodując szkodę w rozmiarach odpowiadających takiej wartości, podlega karze pozbawienia wolności od lat 3 do 20. § 2. Kto dopuszcza się przestępstwa określonego w art. 296 § 1 lub 2, art. 296a § 1 lub 4, art. 299 § 1, 2, 5 lub 6 lub w art. 303 § 1 w stosunku do mienia o wartości większej niż dziesięciokrotność kwoty określającej mienie wielkiej wartości lub powodując szkodę

różnienie typów czynów zabronionych skierowanych przeciwko obrotowi gospodarczemu i interesom majątkowym w obrocie cywilnoprawnym, w uzależnieniu od wysokości szkody. Znamionami kwalifikującymi do projektowanych typów jest działanie w stosunku do mienia o wartości większej niż pięciokrotność kwoty określającej mienie wielkiej wartości (art. 306b § 1 k.k.) oraz o wartości większej niż dziesięciokrotność kwoty określającej mienie wielkiej wartości (art. 306b § 2 k.k.) — albo spowodowanie szkody w rozmiarach odpowiadających takim wysokościom. [...] Czynny te, ze względu na wysoki stopień szkodliwości społecznej i gradację typów kwalifikowanych, powinny zostać zaliczone do kategorii zbrodni i zagrożone odpowiednio surowszymi karami: od 3 do 20 lat pozbawienia wolności oraz od 5 do 25 lat pozbawienia wolności²⁸.

Odrębną kwestią, która pojawia się w związku z nowelą lipcową kodeksu karnego, jest aspekt przemodelowania sankcji przewidywanych w strukturze typów zmodyfikowanych. Niestety można w tym zakresie dostrzec niepokojącą tendencję dążenia do podnoszenia w zasadzie większości zagrożeń ustawowego wymiaru kary w charakteryzowanej kategorii przestępstw. Przykładowo można wskazać następujące, zróżnicowane, propozycje:

— jeśli zagrożenie obejmuje karę pobawienia wolności w wymiarze od 6 miesięcy do lat 8, w noweli podnosi się je w przedziale od 1 roku do lat 10 (na przykład art. 158 § 2, art. 258 §2 k.k.);

— jeśli zagrożenie obejmuje karę pobawienia wolności w wymiarze od 1 roku do lat 10, w noweli podnosi się je w przedziale od lat 2 do 15 (na przykład art. 158 § 3, art. 258 § 3 k.k.);

— jeśli zagrożenie obejmuje karę pobawienia wolności w wymiarze od lat 2 do 12, w noweli podnosi się je w przedziale od lat 2 do 15 (na przykład art. 190a § 3 k.k.);

— jeśli zagrożenie karą było przewidziane na czas nie krótszy od lat 3, zgodnie z nowelą trwa ona od lat 3 do 20 (na przykład art. 197 § 3 pkt 1–6, art. 280 § 2 k.k.);

— jeśli zagrożenie karą było przewidziane na czas nie krótszy od lat 3, zgodnie z nowelą trwa ona od lat 5 do 25 (na przykład art. 189 § 3 k.k.);

— jeśli zagrożenie dotyczy kary pozbawienia wolności, która w dolnej granicy obejmuje lat 12, nowela podnosi ją do lat 15 (na przykład art. 148 § 2 k.k.).

Analizując rozpiętości zagrożeń ustawowych, jakie ustawodawca zaprojektował w odniesieniu do typów zmodyfikowanych, można zauważyć, że do ich zaostżenia dochodzi zawsze w odniesieniu do górnej granicy ustawowego zagrożenia oraz prawie zawsze wobec granicy dolnej (wyjątkiem jest sankcja o rozpiętości od lat 2 — wobec występku oraz od lat 3 — wobec niektórych zbrodni). Ponadto należy podkreślić, że zmiany rozpiętości zagrożeń ustawowych na surowsze odbywają się przede wszystkim wobec występku; jeśli ustawodawca modyfikuje je w odniesieniu do zbrodni, czyni to nieznacznie rzadziej.

w rozmiarach odpowiadających takiej wartości, podlega karze pozbawienia wolności od lat 5 do 25” — ustawa z dnia 7 lipca 2022 roku o zmianie ustawy...

²⁸ Uzasadnienie Rządowego projektu ustawy...

WNIOSKI

Konkludując, należy podkreślić, że zmiany, do których dążył ustawodawca w noweli z 2019 roku, zakładały wprowadzenie do kodeksu karnego wyłącznie typów zmodyfikowanych w odmianie kwalifikowanej z pominięciem modyfikacji typologicznych o charakterze uprzywilejowanym. Przeobrażone struktury zmodyfikowanych typów przestępstw implikowały wzrost stopnia społecznej szkodliwości penalizowanych przestępstw, za którym podążał wzrost rozpiętości sankcji karnych, przy czym przeważało zaostrenie przede wszystkim górnej granicy przewidywanych kar. Tym samym starano się rozszerzać i uadekwatniać stopień społecznej szkodliwości do rozpiętości zagrożeń ustawowych wobec wprowadzonych do kodeksu, proponowanych typów zmodyfikowanych. Dominujący charakter wśród analizowanej kategorii przestępstw zachowywały występki, ale niekiedy postulowano wprowadzenie do kodeksu także zbrodni.

Ustawodawca nie ustrzegł się w noweli z 2019 roku licznych błędów w konstrukcji projektowanych typów zmodyfikowanych. Mimo nieostrości zakresowej oraz niejednoznaczności interpretacyjnej zdecydował się między innymi na propozycję ponownego wkomponowania do rozdziału XXXV art. 278a k.k., penalizującego kradzież szczególnie zuchwałą. Wprowadzenie wskazanego przepisu do katalogu przestępstw przeciwko mieniu nie uwzględniało jednak „wypadku mniejszej wagi” z art. 278a k.k.

W przypadku niektórych typów zmodyfikowanych w odmianie kwalifikowanej doszło do atypowego rozbudowania ich struktury (zwłaszcza w art. 197 i art. 200 k.k.), któremu towarzyszyła zdecydowana multiplikacja znamion modyfikujących. W ten sposób nowela przyczyniała się do propagowania nieprawidłowych, wysoce kazuistycznych rozwiązań²⁹, uwzględniających w ramach jednego przepisu kilka jednostek normatywnych — paragrafów, w których pojawiały się zróżnicowane znamiona kwalifikujące.

Podobnie jak w noweli kodeksu karnego z roku 2019 w procedowanej aktualnie ustawie nowelizującej kodeks karny z lipca 2022 roku przewiduje się wprowadzenie modyfikacji typologicznych przestępstw wyłącznie w odmianie progresywnej, rozszerzając tym samym zakres katalogu odmian kwalifikowanych. Wyraźnie utrwała się dążenie ustawodawcy do modyfikowania rozpiętości sankcji, zarówno w strukturach nowo wprowadzanych typów zmodyfikowanych, jak i w przemodelowanych konstrukcjach typów zmodyfikowanych funkcjonujących w kodeksie karnym. Niestety poważnym minusem ich modyfikacji jest zmierzanie w kierunku rozszerzania ich rozpiętości przy jednoczesnym stałym zaostreniu górnych granic ustawowego zagrożenia, któremu niezwykle często towarzyszy

²⁹ Istotnym niebezpieczeństwem, które wiąże się z utrwalaniem regulacji wysoce kazuistycznych, pozostaje pominięcie w katalogu niektórych ze znamion zmodyfikowanych; zob. B. Orłowska-Zielińska, *Z problematyki typizacji zabójstwa: aspekty wybrane*, „Studia Prawnoustrojowe” 15, 2012, s. 23.

przemodelowanie *in plus* także granic dolnych (od 1 roku do lat 10, od lat 2 do 15, od lat 3 do 20, od lat 5 do 25). Przeważającą grupą przestępstw, wśród których modyfikacje sankcji dokonywane są najczęściej, pozostają występki, aczkolwiek ustawodawca nie wzbrania się przed zaostrożaniem odpowiedzialności karnej w odniesieniu do typów zmodyfikowanych będących zbrodniami.

Wysoce niepokojącą tendencją, jaka uwidocznia się na podstawie analizy rozpiętości projektowanych sankcji karnych, jest radykalny wzrost represyjności kodeksu karnego. Nieracjonalne namnażanie typów zmodyfikowanych o charakterze kwalifikowanym znajduje odzwierciedlenie w wyraźnym zaostrożaniu towarzyszących im ram ustawowego zagrożenia. Niegdyś podkreślano, że zawarte w typach zmodyfikowanych sankcje karne służą uadekwatnieniu stopnia społecznej szkodliwości przestępstw. Wydaje się jednak, że aktualnie owo uadekwatnienie zastępowane jest wyłącznie podążaniem w kierunku wzrostu punitivności kodeksu, zważywszy na dokonujące się w nim zmiany.

Niekiedy ustawodawca stara się jednak eliminować w projektowanej noweli (z 2022 roku) niektóre z błędów, jakie pojawiły się w poprzednim projekcie. Najwięcej zmian dotyczy kradzieży szczególnie zuchwałej. Po pierwsze zmienia się (choć można akurat podać w wątpliwość słuszność wskazanego zabiegu legislacyjnego) usytuowanie wskazanego typu zmodyfikowanego z obowiązującego art. 278a k.k. do projektowanego art. 278 § 3a k.k. Po drugie dokonuje się doprecyzowania znamion analizowanego typu zmodyfikowanego, występujących w art. 115 § 9a k.k.

Niestety nadal w projektowanej noweli kontynuowany jest negatywny trend typizacji przestępstw, które wykazują poważnie zaburzoną przejrzystość strukturalną (zwłaszcza art. 197 i art. 200 k.k.). Tym samym ustawodawca przyczynia się do upowszechnienia kazuistycznej techniki legislacyjnej, która utrudnia prawidłową interpretację zróżnicowanych kategorii znamion modyfikujących (na przykład art. 197 § 4 k.k.). Tendencja ta powoduje odejście od typizacji syntetycznej, która stanowi przecież potwierdzenie zasady swobodnego uznania sędziowskiego.

Na podstawie przeprowadzonej analizy można zatem stwierdzić, że poza pewnymi zmianami ustawa nowelizująca kodeks karny z lipca 2022 roku powieli większość rozwiązań normatywnych, które ustawodawca zaproponował w poprzedniej noweli — z 2019 roku. Jest to jednak spostrzeżenie tym bardziej negatywne, że oznacza nieuwzględnienie szeroko analizowanych niedawno w doktrynie prawa karnego mankamentów proponowanych regulacji, dotyczących typów zmodyfikowanych zarówno wobec poszczególnych elementów ich struktur (konkretnych znamion), jak i ogólnej tendencji, przejawiającej się w jednopłaszczyznowym przemodelowaniu analizowanej kategorii przestępstw wyłącznie w kierunku progresywnym (kwalifikowanym).

Na koniec dodajmy, że Sejm 16 listopada 2022 roku odrzucił weto Senatu dotyczące nowelizacji kodeksu karnego i obecnie ustawa z dnia 7 lipca 2022 roku oczekuje na podpis prezydenta.

MODIFIED TYPES OF CRIMES FROM THE PERSPECTIVE OF THE 2019 AND 2022 AMENDMENTS TO THE CRIMINAL CODE: SELECTED ASPECTS

Summary

The purpose of this study is to compare the assumptions regarding the structure of the modified types of crimes found in the legislator's proposed amendment to the 2019 Criminal Code with the currently proceeding amendment to the 2022 Criminal Law. For this purpose, the following issues were subject to analysis: new, modified varieties that are expected to appear in the Criminal Code; changes in the structure of the current regulations the legislator intends to make; the consequences to criminal law in terms of the range of criminal sanctions of modified types these modifications will cause. Based on the analysis, it was shown that the remodelling on the level of modified types will apply only to the qualified variety, which will result in a widening of the range of criminal sanctions in progressive terms (*in plus*), thus increasing the repressiveness of the Criminal Code.

Keywords: modified types, amendment to the Criminal Code, synthetic or casuistic regulations

BIBLIOGRAFIA

LITERATURA

- Bachmat P., *Typy sprzedajności i przekupstwa kwalifikowane znamieniem naruszenia przepisów prawa (art. 228 § 3 k.k. i art. 229 § 3 k.k.)*, Warszawa 2014.
- Bojarski T., *Kwalifikowane i uprzywilejowane typy przestępstw w nowym kodeksie karnym*, [w:] *U progu nowych kodyfikacji karnych. Księga pamiątkowa ofiarowana Profesorowi Leonowi Tyszkiewiczowi*, red. O. Górniok, Katowice 1999.
- Bojarski T., *Odmiany podstawowych typów przestępstw w polskim prawie karnym*, Warszawa 1982.
- Bojarski T., *Typizacja przestępstw i zasada nullum crimen sine lege (wybrane zagadnienia)*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio G” 24, 1977, nr 8.
- Bojarski T., *Z problematyki przestępstw kwalifikowanych (zasady i kryminalnopolityczne racje tworzenia przestępstw kwalifikowanych)*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio G” 37, 1990, nr 2.
- Brzezińska J., *Struktura zmodyfikowanych typów przestępstw. Analiza teoretyczna*, Warszawa 2020.
- Giezek J., Gruszecka D., Lipiński K., *Opinia na temat ustawy z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy — Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw*, <https://www.senat.gov.pl/gfx/senat/pl/senatekspertyzy/6468/plik/oe-412.pdf>.
- Giezek J., Brzezińska J., Gruszecka D., Kokot R., Lipiński K., *Opinia na temat projektu zmian przepisów kodeksu karnego (uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 maja 2019 roku) [dokument elektroniczny]*, Wrocław 2019, <https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Opinia%20Katedry%20Prawa%20Karnego%20Materialnego%20WPAAE%20UWr%20do%20nowelizacji%20kodeksu%20karnego.pdf>.
- Kochanowski J., *Przestępstwa kwalifikowane przez następstwa w kodeksie karnym*, „Państwo i Prawo” 1972, nr 1.
- Orłowska-Zielińska B., *Z problematyki typizacji zabójstwa: aspekty wybrane*, „Studia Prawno-ustrojowe” 15, 2012.
- Patryas W., *Definiowanie pojęć prawnych*, Poznań 1997.
- Wolter W., *Uwagi o znamionach wymagających ilościowej oceny w przepisach prawa karnego*, „Państwo i Prawo” 1976, nr 6.

AKTY PRAWNE I ORZECZNICTWO

- Opinia Sądu Najwyższego do projektu zmian prawa karnego, 26 kwietnia 2019 roku, <https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Uwagi%20Sądu%20Najwyższego%20do%20projektu%20zmian%20prawa%20karnego%2026%20kwietnia%202019.pdf>.
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2019 roku o zmianie ustawy — Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, https://orka.sejm.gov.pl/proc8.nsf/ustawy/3451_u.htm.
- Ustawa z dnia 19 czerwca 2020 roku o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19, Dz.U. poz. 1086, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20200001086>.
- Ustawa z dnia 7 lipca 2022 roku o zmianie ustawy — Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, https://orka.sejm.gov.pl/proc9.nsf/ustawy/2024_u.htm?TSPD_101_R0=08a02c1a15ab20008dfa5c3321385887562a316d3def44b9021fe728dd858aa041427badbcf46fbb0871178bfc143000e40125ba29d9ade015e0f409a8234e3d25ee9788e4dd0c6acdb6f4980378eb1d39f6781d0fbec642366ad7a206a5ad72.
- Uzasadnienie Rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy — Kodeks karny i niektórych innych ustaw (druk nr 2024), <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/2851BC6F8739C593C12587F10042EF6E/%24File/2024.pdf>.
- Wyrok TK z dnia 14 lutego 2020 roku, sygn. Kp 1/19, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20200000647/O/M20200647.pdf>.